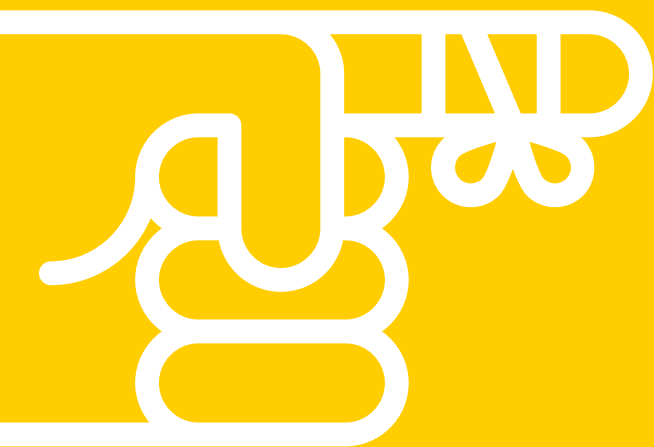

Delovanje ter programe in projekte Društva informacijski center Legebitra sofinancirata: Študentska organizacija univerze v Ljubljani in Fundacija financiranja invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji - FIHO. Stališča organizacije ne izražajo stališč FIHO in ŠOU.

VAŠE PRAVICE

Vodnik po pacientovih
pravica^h za osebe, ki živijo
s HIVom

VAŠE PRAVICE

Vodnik po pacientovih
pravica^h za osebe, ki živijo
s HIVom

6 KAJ JE DISKRIMINACIJA?

8 PACIENTOVE PRAVICE

- 12 Pravica do dostopa do zdravstvene obravnave in zagotavljanja preventivnih storitev
- 15 Pravica do enakopravnega dostopa in obravnave pri zdravstveni obravnavi
- 17 Pravica do proste izbire zdravnika in izvajalca zdravstvene dejavnosti
- 20 Pravica do varstva zasebnosti in varstva osebnih podatkov

22 DOLŽNOSTI PACIENTA

25 POVEDATI ALI NE IN KOMU NI TREBA

- 28 Kdo od zdravstvenih delavcev ima dostop do podatka o diagnozi?

32 KAJ LAHKO STORITE V PRIMERU DISKRIMINACIJE V ZDRAVSTVU ZARADI HIVA

36 Kdo vam lahko pri tem pomaga?

- 36 *Zastopniki pacientovih pravic*
- 37 *DIC Legebitra in Buddy program podpore osebam, ki živijo s hivom*
- 38 *Druge možnosti pomoči*

42 KAJ PA, ČE SE BOJIM POVRAČILNIH UKREPOV?

44 KORISTNI KONTAKTI IN VIRI

V besedilu tega priročnika uporabljeni izrazi, zapisani v slovnični obliki moškega spola, so uporabljeni kot nevtralni in veljajo enakovredno za vse spole.

Osebe, ki živijo s hivom, so zaradi dejstva, da imajo hiv, lahko diskriminirane v najrazličnejših okoljih – v družini, v službi, med sosedi, pri dostopanju do različnih storitev in tako naprej. Stigma zaradi hiva je v slovenski družbi še vedno močna, zato je razumljivo, da ljudje podatek, da imajo hiv, najrajši zamolčijo, saj se bojijo negativnih posledic razkritja. Dejstvo, da imajo hiv, pa le stežka – prostovoljno ali neprosto-voljno ter zaradi različnih razlogov – zamolčijo, ko se znajdejo v vlogi uporabnikov zdravstvenih storitev, predvsem v javnem zdravstvenem sistemu.

Da lahko zdravstveno osebje dostopa do podatka o tem, da ima neka oseba hiv, je po svoje razumljivo, saj je njihova naloga, da uporabnike zdravstvenih storitev – paciente zdravijo, pri tem pa je dobro, da poznajo njihovo zdravstveno stanje.

Dejstvo, da ima neka oseba hiv, nobenemu zdravstvenemu delavcu ne bi smelo povzročati težav. A temu na žalost ni vedno tako in reakcije zaposlenih v zdravstvu, ki obravnavajo osebe s hivom, so lahko neprimerne; naj gre za odklanjanje zdravstvene obravnave, pretirano uporabo zaščitnih sredstev v primerjavi z obravnavo domnevno hiv negativnih pacientov, žaljiv odnos ali pa razkrivanje dejstva, da ima pacient hiv, tretjim osebam.

Priročnik, ki ga držite v rokah, smo pripravili, da bi se lažje soočili z diskriminacijo v zdravstvu, če bi do nje prišlo. V njem so predstavljene pravice, ki vam kot pacientu pripadajo pri koriščenju zdravstvenih storitev, nasveti, kako lahko svoje pravice uveljavite, kadar prihaja do kršitev zaradi vašega hiv statusa, in lokacije, kjer lahko dostopate do podpore in pomoči.

Pri pripravi tega priročnika nas je vodila želja, da vam predstavimo pravice, ki vam pripadajo, in vam na ta način pomagamo, da diskriminatorno obravnavo prepoznate ter se ji zoperstavite. Upamo, da vam bo v pomoč.

KAJ JE DISKRIMI- NACIJA?

Zakon o varstvu pred diskriminacijo določa:

Diskriminacija pomeni vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje ali omejevanje ali opustitev ravnanja zaradi osebnih okoliščin, ki ima za cilj ali posledico oviranje, zmanjšanje ali izničenje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti.

Diskriminacija je torej nepravilna in neenakopravna obravnavanje zaradi ene ali več osebnih okoliščin, zaradi katerih se določena oseba razlikuje od drugih, posledice diskriminacije pa se kažejo v onemogočenem oziroma oteženem dostopanju do pravic, storitev in dobrin ter v izključevanju diskriminiranih oseb iz socialnega okolja, v katerem živijo in delajo.

Osebe, ki živijo s HIV, so diskriminirane zaradi ene od svojih osebnih okoliščin – svojega zdravstvenega stanja (včasih pa tudi več; poleg HIV na primer tudi zaradi svoje spolne usmerjenosti ipd.) Diskriminacija zaradi HIV je posledica s HIV povezane stigme, ta pa je posledica predsodkov, strahu in neznanja tistih, ki osebe s HIV stigmatizirajo.

PACIENTOVE PRAVICE

Pomembno je, da poznate pravice, ki jih imate kot uporabnik zdravstvenih storitev. Določa jih Zakon o pacientovih pravicah, katerega namen je omogočiti enakopravno, primerno, kakovostno in varno zdravstveno obravnavo, ki temelji na zaupanju in spoštovanju med pacientom in zdravstvenimi delavci ter zdravstvenimi sodelavci. Zakon ureja številne pravice, ki vam pripadajo kot uporabniku zdravstvenih storitev, pri uresničevanju teh pravic pa naj bi zaposleni v zdravstvu upoštevali naslednja načela:

- spoštovanje vas kot človeka in spoštovanje vaših moralnih, kulturnih, verskih, filozofskih in drugih osebnih prepričanj,
- spoštovanje vaše telesne in duševne celovitosti ter varnosti,
- varstvo vaše največje zdravstvene koristi,
- spoštovanje vaše zasebnosti,
- spoštovanje samostojnosti pri odločanju o zdravljenju,

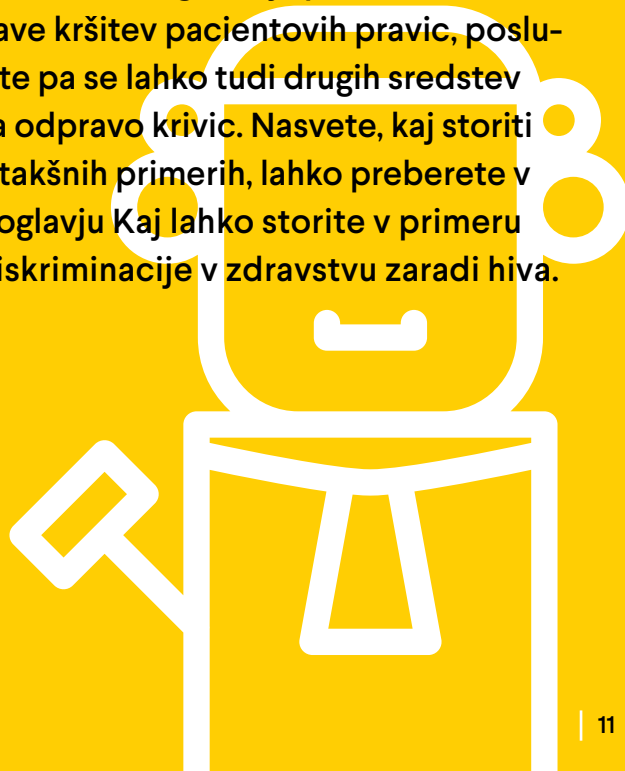
- spoštovanje vaše osebnosti in dostojanstva, tako da niste socialno zaznamovani zaradi svojega zdravstvenega stanja in vzrokov, posledic ter okoliščin tega stanja ali zdravstvene obravnave, ki ste je bili zaradi tega deležni.

Obseg z zakonom zagotovljenih pravic je precejšen, a za vas kot osebo s hivom, ki se lahko sooči s stigmatizacijo in diskriminacijo v zdravstvu, so še posebej pomembne naslednje pravice, ki so v nadaljevanju priročnika tudi podrobneje predstavljene:

- pravica do dostopa do zdravstvene obravnave in zagotavljanja preventivnih storitev,
- pravica do enakopravnega dostopa in obravnave pri zdravstveni obravnavi,
- pravica do proste izbire zdravnika in izvajalca zdravstvene dejavnosti,
- pravica do varstva zasebnosti in varstva osebnih podatkov in
- pravica do obravnave kršitev pacientovih pravic.

Pri stigmatizaciji in diskriminaciji oseb s hivom kot uporabnikov zdravstvenih storitev pogosto prihaja do sočasne kršitve več z zakonom zagotovljenih pravic.

Na naslednjih straneh je predstavljenih nekaj pravic, ki so vam pri koriščenju zdravstvenih storitev lahko kršene, ker živite s hivom. V primeru kršitve kate-rekoli od navedenih (ali drugih) pravic vam zakon zagotavlja pravico do obravnave kršitev pacientovih pravic, poslužite pa se lahko tudi drugih sredstev za odpravo krivic. Nasvete, kaj storiti v takšnih primerih, lahko preberete v poglavju Kaj lahko storite v primeru diskriminacije v zdravstvu zaradi hiva.

PRAVICA DO DOSTOPA DO ZDRAVSTVENE OBRAVNAVE IN ZAGOTAVLJANJA PREVENTIVNIH STORITEV

V skladu z Zakonom o pacientovih pravicah in predpisi s področja zdravstvenega varstva ter zdravstvenega zavarovanja imate **pravico do dostopa do zdravstvene obravnave in pravico do nujne medicinske pomoči**, ki ju ni mogoče kakor koli pogojevati, še zlasti ne s plačilom ali napotnico, upravičeni pa ste tudi do vseh ustreznih **preventivnih zdravstvenih storitev** za ohranitev zdravja in preprečitev bolezni. To pomeni, da imate tako kot vse druge zavarovane osebe pravico dostopati do zdravstvenih storitev, pri čemer dejstvo, da imate hiv, ne sme igrati nobene vloge pri odločitvi zdravstvenega delavca, ali vas bo obravnaval ali ne.

Zdravstveni delavci, ki ne želijo obravnavati pacientov s hivom, se pogosto izgovarjajo na pomanjkanje ustreznih pogojev ali pripomočkov za obravnavo teh pacientov. Zdravstvene ustanove pri delu s pacienti, pri katerih je znano, da imajo kakšno okužbo, poleg splošnih previdnostnih ukrepov upoštevajo tudi posebna navodila za obravnavo pacientov z nalezljivimi boleznimi. Ta navodila so, kar se hiva tiče, nesmiselna, saj bi zdravstveni delavci pri vsakem pacientu morali upoštevati splošne previdnostne ukrepe za preprečevanje prenosa okužb, poleg tega pa tveganja pri osebah, ki se zdravijo in imajo koncentracijo virusa pod mejo zaznave, praktično ni.

Zakon o pacientovih pravicah zagotavlja tudi pravico do nujne medicinske pomoči. Če bi jo zdravnik zaradi vašega hiv statusa zavrnil, bi bila takšna opustitev nudenja nujne medicinske pomoči kaznivo dejanje po 178. členu Kazenskega zakonika, ki pravi:

Zdravnik ali drug zdravstveni delavec, ki v nasprotju s svojo poklicno dolžnostjo ne pomaga bolniku ali komu drugemu, ki je v nevarnosti za življenje, se kaznuje z zaporom do enega leta.

TVEGANJE ZA PRENOS OKUŽBE V ZDRAVSTVU

Tveganje za prenos hiva obstaja v primerih, kjer sta poškodovani koža ali sluznica izpostavljeni krvi, spermi, predsemenski tekočini, materinemu mleku ali izločkom rektalne ter vaginalne sluznice oziroma z neposrednim vstopom katere od teh tekočin v krvni obtok (na primer vbod z iglo).

Možnosti za prenos hiva med opravljanjem zdravstvenih storitev so ob doslednem upoštevanju standardnih previdnostnih ukrepov zanemarljive, tveganja pa ni pri številnih postopkih v zdravstvu, kjer zdravstveni delavec ni izpostavljen potencialno kužnim telesnim tekočinam. Osebe, ki se zdravijo in imajo nezaznavno virusno breme, okužbe ne morejo prenesti naprej. V Sloveniji se pri izvajanju zdravstvenih storitev ni okužil še noben zdravstveni delavec.

PRAVICA DO ENAKOPRAVNE- GA DOSTOPA IN OBRAVNAVE PRI ZDRAVSTVENI OBRAVNAVI

Zakon o pacientovih pravicah prepoveduje diskriminacijo in zagotavlja, da ima vsak pacient pravico do enake obravnave pri zdravstveni obravnavi ne glede na spol, narodnost, raso ali etnično poreklo, vero ali prepričanje, invalidnost, starost, spolno usmerjenost ali drugo osebno okoliščino, kamor spada tudi okužba s hivom.

Zaradi hiva vas zdravstveni delavci torej ne smejo obravnavati drugače kot ostale paciente. Na žalost pa se to v praksi pogosto dogaja, pa naj gre za pretirano uporabo zaščitne opreme, naročanje ob koncu delovnega časa ali pa neprimerno in žaljivo obnašanje.

Uporabo dodatne zaščite ali naročanje ob koncu delovnega časa določajo v prejšnjem poglavju omenjena navodila za obravnavo pacientov z znano okužbo, ki jih morajo upoštevati v zdravstvenih ustanovah. Čeprav imajo ti predpisi svoj smisel, to je preprečevanje okužb (različnih povzročiteljev), pa so glede na realno tveganje za prenos hiva pri zdravljenih osebah pretirani. A dokler obstajajo v takšni obliki, imajo zdravstveni delavci pravico in zavezo, da jih upoštevajo.

Nikakor pa zdravstveni delavci nimajo pravice, da se do vas neprimerno obnašajo, zato ker živite s hivom. Izražanje predsodkov, moraliziranje, obsojanje, žaljenje, nekorektnost ali izražanje neprimernih mnenj in stališč v zvezi z osebami, ki živijo s hivom – vse to lahko šteje kot kršenje pravice do enakopravne obravnave. Kršenje te pravice so seveda tudi slabša kakovost zdravstvene storitve, odrekanje določene storitve ali nerazumno dolgo čakanje na obravnavo.

PRAVICA DO PROSTE IZBIRE ZDRAVNIKA IN IZVAJALCA ZDRAVSTVENE DEJAVNOSTI

Kot pacient imate pravico, da prosto izberete zdravnika in izvajalca zdravstvene dejavnosti, ki mu boste zaupali svoje zdravljenje. Ta zdravstveni delavec lahko pod pogojem, da ne gre za nujno medicinsko pomoč, vašo izbiro zavrne le v posebej utemeljenih primerih, ko bi bilo zdravljenje predvidoma manj uspešno oziroma nemogoče ali kadar tako določa zakon. Predlagati vam mora izbiro drugega zdravnika in razloge za zavrnitev pojasniti v pisni obliki v osmih dneh od vaše izražene izbire.

Če s pojasnilom niste zadovoljni oziroma če pojasnila niste prejeli v zakonsko predpisanem roku, se lahko obrnete na zastopnika pacientovih pravic.

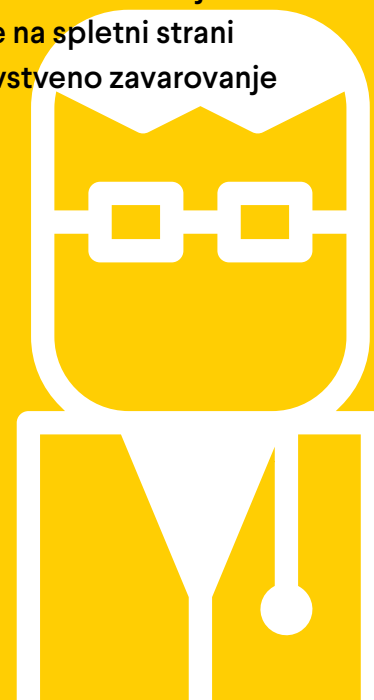
Zdravnik ali zobozdravnik, ki izpolnjuje pogoje za osebnega zdravnika (ali zobozdravnika), je dolžan sprejeti vse zavarovane osebe, ki si ga želijo izbrati.

Odkloni vas lahko le pod naslednjimi pogoji:

- če število pri njem evidentiranih zavarovanih oseb presega število, ki ga določi ZZS (seznam zdravnikov in zobozdravnikov glede na število evidentiranih oseb),
- če si ga želite izbrati v nasprotju s pravili obveznega zdravstvenega zavarovanja,
- če vam zaradi oddaljenosti ne bi mogel zagotoviti vseh storitev, za katere je pooblaščen.

Zavrnitev zaradi zgoraj navedenih razlogov je upravičena, v vseh drugih primerih, vključno z zavrnitvijo zaradi hiv statusa oziroma razlogov, ki izhajajo iz nje (na primer izgovarjanje na pomanjkanje ustrezne opreme ali pribora), pa gre za kršenje zakona. Če vas zdravnik ali zobozdravnik potem, ko ste mu povedali, da imate hiv, zavrne z izgovorom, da ne sprejema več novih pacientov, lahko pri ZZS preverite, ali je to res. Če še vedno sprejema nove paciente, je zelo verjetno, da vas je zavrnil zaradi vašega statusa.

Če želite zamenjati izbranega osebnega zdravnika (splošne oziroma družinske medicine, zobozdravnika ali ginekologa), lahko to storite tako, da pri novo izbranem zdravniku izpolnite listino o novi izbiri. Razlogov za zamenjavo vam ni treba navajati. Več o zamenjavi lahko preberete na spletni strani Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije.

PRAVICA DO VARSTVA ZASEBNOSTI IN VARSTVA OSEBNIH PODATKOV

Izvajalci zdravstvene dejavnosti morajo pri vsakokratni zdravstveni obravnavi spoštovati pacientovo zasebnost, zlasti njegova moralna, kulturna, verska, filozofska in druga osebna prepričanja, ob upoštevanju medicinske doktrine.

Kot pacient imate pravico do zaupnosti osebnih podatkov, vključno s podatki o obisku pri zdravniku in drugih podrobnostih o svojem zdravljenju.

Z vašimi zdravstvenimi in drugimi osebnimi podatki morajo zdravstveni delavci in zdravstveni sodelavci ravnati v skladu z načelom zaupnosti in predpisi, ki urejajo varstvo osebnih podatkov.

Zdravstveni delavci in zdravstveni sodelavci ter osebe, ki so jim zaradi narave njihovega dela podatki dosegljivi, so dolžni kot poklicno skrivnost varovati vse, kar pri opravljanju svojega poklica ali dela zvedo o pacientu, zlasti informacije o njegovem zdravstvenem stanju. To je toliko bolj pomembno pri HIV, ki je družbeno še vedno močno stigmatizirana okužba, osebe s HIV pa se lahko v primeru razkritja soočijo z negativnimi odzivi okolja, v katerem živijo in delajo.

Podatka o tem, da ima pacient HIV, zdravstveni delavec nikakor ne sme razkrivati nikomur, še najmanj pa tretjim osebam, npr. drugim pacientom, ki v čakalnici čakajo na pregled. V takšnem primeru gre za resno kršenje zakona!

Če veste ali menite, da je zdravstveni delavec podatek o tem, da imate HIV, razkril nepooblaščenim tretjim osebam, lahko zaradi kršitve varstva podatkov podate zahtevo za prvo obravnavo kršitve pacientovih pravic, kontaktirate zastopnika pacientovih pravic, ki vam bo pomagal pri nadaljnjih postopkih, ali kršitev prijavite informacijskemu pooblaščenču.

DOLŽNOSTI PACIENTA

Kot pacient – uporabnik zdravstvenih storitev imate poleg pravic tudi dolžnosti. Določa jih Zakon o pacientovih pravicah. Uspeh zdravljenja in kakovost odnosa med vami in zdravstvenim delavcem, ki vas obravnava, je rezultat spoštovanja vaših pravic in upoštevanja vaših dolžnosti.

Kot pacient ste dolžni:

- dejavno sodelovati pri varovanju, krepitvi in povrnitvi lastnega zdravja,
- v času bolezni ravnati v skladu s prejetimi strokovnimi navodili in načrti zdravljenja, v katere ste ustno oziroma pisno privolili,
- obvestiti zdravstvene delavce in zdravstvene sodelavce o nenadnih spremembah zdravstvenega stanja, ki se pojavijo med zdravljenjem,
- biti obzirni in spoštljivi do zasebnosti in drugih pravic drugih pacientov ter zdravstvenih delavcev in zdravstvenih sodelavcev,

- spoštovati objavljene urnike, hišni red in predpisane organizacijske postopke izvajalcev zdravstvene dejavnosti,
- pravočasno obvestiti izvajalca zdravstvene dejavnosti o morebitnem izostanku na pregled ali zdravljenje,
- dati pristojnemu zdravniku in drugim pristojnim zdravstvenim delavcem oziroma zdravstvenim sodelavcem vse potrebne in resnične informacije v zvezi s svojim zdravstvenim stanjem, ki so vam znane in so pomembne za nadaljnjo zdravstveno obravnavo, zlasti podatke o svojih sedanjih in preteklih poškodbah ter boleznih in njihovem zdravljenju, boleznih v rodbin, morebitnih alergijah in zdravilih, ki jih uživata.

Zadnji odstavek ne pomeni, da ste dolžni vsakemu zdravstvenemu delavcu povedati, da imate hiv. To velja le v primeru, če ta podatek vpliva na nadaljnje zdravljenje. Več o tem pa v naslednjem poglavju.

POVEDATI ALI NE IN KOMU NI TREBA

Kot omenjeno, Zakon o pacientovih pravicah določa, da je pacient za doseganje kakovostne in varne zdravstvene obravnave dolžan pristojnemu zdravstvenemu delavcu dati vse potrebne in resnične informacije v zvezi s svojim zdravstvenim stanjem, ki so mu znane in so pomembne za nadaljnjo zdravstveno obravnavo, zlasti podatke o svojih sedanjih in preteklih poškodbah ter boleznih in njihovem zdravljenju, boleznih v rodbini, morebitnih alergijah in zdravilih, ki jih uživa.

Razkritje zdravstvenim delavcem, ki vas zdravijo, je torej pomembno zaradi zagotavljanja primerne zdravstvene oskrbe. Nekateri bodo s tem, da imate hiv, že seznanjeni iz zdravstvene dokumentacije, sploh če vas bo k njim napotil vaš infektolog.

Odločitev, kateremu zdravstvenemu delavcu boste povedali, da imate hiv, je vaša. Sami presodite, komu boste povedali – vsem zdravnikom, še manj

pa vsem zdravstvenim delavcem, nikakor ni treba vedeti, kadar ta podatek ni relevanten za oskrbo, ki vam jo bodo nudili.

Zdravstvenim delavcem svoje diagnoze niste dolžni razkriti, da bi jih zaščitili pred morebitno okužbo, saj morajo v zdravstvu splošne previdnostne ukrepe upoštevati vedno in pri vseh pacientih.

Zdravstvenim delavcem, ki bodo vedeli za vaš status ali pa jim boste povedali sami, povejte tudi, kako je z vašim zdravljenjem hiva. Če se zdravite s protiretrovirusnimi zdravili in imate nezaznavno virusno breme, jim to povejte. Vsak zdravstveni delavec bi moral poznati tveganja za prenos hiva pri delu v zdravstvu – ta so že pri nezdravljenih osebah izjemno nizka, pri zdravljenih osebah s koncentracijo virusa pod mejo zaznave pa jih praktično ni.

Od zdravstvenega delavca, ki bo vedel oziroma mu boste zaupali, da imate hiv, zahtevajte, da s to informacijo ravna skrbno in zaupno. To bi moralo biti samoumevno, a na žalost ni vedno. Dogaja se, da zdravstveni delavci iz takšnega ali drugačnega razloga podatek o vašem hiv statusu zaupajo drugemu zdravstvenemu delavcu. Včasih so razlogi upravičeni in utemeljeni zaradi zagotavljanja primerne zdravstvene oskrbe, včasih pa ne. Vsekakor je zelo pomembno, da zaposleni v zdravstvu po nepotrebem ne širijo kroga ljudi, ki vedo za to, da živite s hivom, niti med drugimi zdravstvenimi delavci, še manj pa izven zidov zdravstvenih ustanov.

KDO OD ZDRAVSTVENIH DELAVCEV IMA DOSTOP DO PODATKA O DIAGNOZI?

Ta podatek je razumljivo poznan vašemu izbranemu zdravniku družinske medicine, saj vam mora izdati napotnico za zdravljenje pri specialistu infektologu.

Za vašo diagnozo ve tudi tisto osebje, ki vas obravnava na Kliniki za infekcijske bolezni in vročinska stanja UKC Ljubljana.

Če vas bosta vaš izbrani zdravnik ali infektolog napotila k tretjemu specialistu, bo zelo verjetno iz napotnice ali zdravstvene dokumentacije o vašem hiv statusu seznanjen tudi slednji, odvisno od tega, zakaj ste bili k njemu napoteni.

Zdravniki lahko do podatkov o vaših diagnozah dostopajo tudi v zdravstvenem informacijskem sistemu.

Podatek o izdanih zdravilih za zdravljenje hiva je viden samo vašemu izbranemu osebnemu zdravniku družinske medicine, preko sistema eRecept pa je viden tudi zaposlenim v lekarnah.

V primeru hospitalizacije se lahko zgodi, da vaš hiv status zapišejo na temperaturni list (ki je ponavadi obešen na posteljo), kjer ne bo viden le lečečemu zdravniku, temveč tudi ostalemu osebju (npr. medicinskim sestram). Slednje so odgovorne tudi za razdeljevanje zdravil, zato lahko za to, da imate hiv, izvedo tudi na ta način. Ker lahko podatke s temperaturnega lista vidijo tudi vaši obiskovalci oziroma obiskovalci ostalih pacientov, zahtevajte, da podatek o hivu tam ni napisan oziroma da temperaturni list ni viden nikomur razen zdravstvenim delavcem.

Zelo pomembno pa je, da v vsaki zdravstveni ustanovi zahtevate dosledno varstvo poklicne skrivnosti in osebnih podatkov, med katere spada diagnoza okužbe s hivom. Poudarite, da je za vas zelo pomembno, da tisto osebje, ki ve za vašo diagnozo, o njej ne govori ostalim zaposlenim in tretjim osebam, in poudarite pravice s področja varstva osebnih podatkov, ki vam pripadajo po Zakonu o pacientovih pravicah.

Zaposleni v lekarnah imajo z vašo kartico zdravstvenega zavarovanja preko sistema eZdravje dostop do podatka o izdanih zdravilih za zdravljenje hiva, in to ne zgolj v lekarni, kjer ta zdravila prevzemate. Če ne želite, da bi zaposleni v vaši lokalni lekarni vedeli, da prejimate zdravila za hiv, vsa na recept izdana zdravila raje prevzemajte v kakšni drugi lekarni.

MEDICINA DELA

Dejstvo, da imate hiv, ne sme biti razlog, da vas zdravnik specialist medicine dela, prometa in športa oceni kot nesposobnega za delo, ne glede na to, kakšno vrsto dela opravljate. V primeru kakršnih koli težav (npr. če bi vas ocenil za nesposobnega) o tem obvestite svojega infektologa. Specialist medicine dela tega, da imate hiv, ne sme sporočiti vašemu delodajalcu; poda lahko zgolj oceno sposobnosti za delovno mesto.

KAJ LAHKO STORITE V PRIMERU DISKRIMINA- CIJE V ZDRAVSTVU ZARADI HIVA

Kot pacient imate zakonsko zagotovljeno pravico do obravnave kršitev vaših pravic. Zakon o pacientovih pravicah določa vrste postopkov za njihovo varstvo.

Če ste nezadovoljni z izvajanjem zdravstvene obravnave ali z odnosom zdravstvenega delavca, lahko že med samo obravnavo zahtevate dodatna pojasnila ali ukrepe za odpravo nesporazuma. Če s temi pojasnili ali ukrepi niste zadovoljni, vas mora zdravstveni delavec seznaniti s pravico in postopkom vložitve zahteve za prvo obravnavo.

Če menite, da so vam bile kršene pacientove pravice, imate pravico do:

- prve obravnave kršitve pacientovih pravic pred pristojno osebo izvajalca zdravstvene dejavnosti na podlagi vaše pisne ali ustne zahteve,
- druge obravnave kršitve pacientovih pravic v postopku pred Komisijo Republike Slovenije za varstvo pacientovih pravic na podlagi vaše pisne ali ustne zahteve.

Zahtevo za prvo obravnavo kršitve pacientovih pravic lahko vložite, če:

- vas zaradi tega, ker imate hiv, zdravstveni delavec ni želel obravnavati, vas ni želel sprejeti kot svojega pacienta ali vas zaradi hiva ne želi več obravnavati,
- vas je zdravstveni delavec obravnaval drugače kot ostale paciente,
- je zdravstveni delavec podatke o vašem hiv statusu razkril drugim (nepooblaščenim) zdravstvenim delavcem, pred ostalimi pacienti v zdravstveni ustanovi ali tretjim osebam izven
- zdravstvene ustanove,
- se je zdravstveni delavec do vas obnašal neprimerno,
- so vam bile na katerikoli drug način kršene pacientove pravice.
- Zahtevo za prvo obravnavo kršitve pacientovih pravic lahko vložite pri osebi, ki je v zdravstveni ustanovi pristojna za sprejemanje in obravnavo zahtev za prvo obravnavo kršitve pacientovih pravic. Podatki o pristojni osebi morajo biti objavljeni na vidnem mestu v čakalnici, ob vhodu na oddelek, na običajnem oglasnem mestu zdravstvene ustanove oziroma na spletni strani. Poleg podatkov je objavljen tudi postopek vložitve prve zahteve za obravnavo.

Zahteva za prvo obravnavo naj vsebuje:

- osebno ime, naslov prebivališča in kontaktne podatke pacienta,
- opis domnevne kršitve pacientovih pravic,
- podatke o udeleženih zdravstvenih delavcih oziroma zdravstvenih sodelavcih,
- podatke o morebitnih drugih udeleženih osebah,
- čas in kraj domnevne kršitve pacientovih pravic,
- morebitne posledice domnevne kršitve pacientovih pravic in
- morebitni predlog za rešitev spora.

Pomembno je, da v zahtevi navedete predlog za rešitev spora oziroma kaj želite z zahtevo doseči (na primer opravičilo). Zahtevajte pojasnila, zakaj se je neljubi dogodek zgodil.

Prvo zahtevo zaradi domnevno neustreznega odnosa zdravstvenih delavcev oziroma zdravstvenih sodelavcev lahko vložite najpozneje v 15 dneh od domnevne kršitve, prvo zahtevo zaradi domnevno neustreznega ravnanja zdravstvenih delavcev pri nudenju zdravstvene obravnave pa lahko vložite najpozneje v 30 dneh po končani zdravstveni obravi. Če ste za kršitev izvedeli kasneje oziroma če so se posledice kršitve pokazale kasneje, lahko prvo zahtevo vložite v treh mesecih po preteku navedenih rokov.

KDO VAM LAHKO PRI TEM POMAGA?

Če zahteve za obravnavo ne želite ali ne znate pripraviti sami, se lahko obrnete na zastopnika pacientovih pravic, ki vam bo pomagal z nasveti, pomočjo in zastopanjem v morebitnih postopkih za odpravo kršitev Zakona o pacientovih pravicah.

ZASTOPNIKI PACIENTOVIH PRAVIC

Zastopnik pacientu svetuje, pomaga ali ga zastopa pri uresničevanju pravic, določenih z Zakonom o pacientovih pravicah (Uradni list RS, št. 15/08 in 55/17), tako da:

- pacientu na primeren način svetuje o vsebini pravic, načinih in možnostih njihovega uveljavljanja v času pred ali med zdravljenjem in kadar so te kršene,

- daje konkretne usmeritve za uveljavljanje pravic in predlaga možne rešitve,
- pacientu nudi pomoč pri vlaganju pravnih sredstev po tem zakonu,
- za pacienta opravlja potrebne poizvedbe v zvezi z domnevnimi kršitvami pri izvajalcih zdravstvene dejavnosti,
- pri izvajalcih zdravstvenih storitev neformalno posreduje z namenom hitrega odpravljanja kršitev,
- kadar ne gre za kršitev pravic po tem zakonu, pacienta napoti na pristojno pravno ali fizično osebo ali pristojen državni organ,
- v okviru pacientovega pooblastila vlaga pravna sredstva po tem zakonu in daje predloge, pojasnila in druge izjave v imenu in v korist pacienta za hitro in uspešno razrešitev spora.

Kontakti zastopnikov se nahajajo na koncu priročnika.

DIC LEGBITRA IN BUDDY PROGRAM PODPORE OSEBAM, KI ŽIVIJO S HIVOM

Če ste bili zaradi tega, ker živite s hivom, v zdravstvenem sistemu kakorkoli diskriminirani, se lahko obrnete na Društvo informacijski center Legebitra, ki izvaja **Buddy program**, namenjen nudenju

podpore osebam, ki živijo s hivom. Poleg podpore nudijo informacije, nasvete in usmeritve v primeru kršenja vaših pravic v zdravstvenem sistemu, možnost brezplačnega pravnega svetovanja, pomagajo vam lahko pri pripravi zahteve za obravnavo kršitve pacientovih pravic in po potrebi pri dostopu do brezplačne pravne pomoči, če ste do nje upravičeni. Kontaktirate jih lahko na e-naslov buddy@legebitra.si ali na telefonsko številko 030 478 578.

DRUGE MOŽNOSTI POMOČI

Diskriminacijo v okviru zdravstvenega sistema lahko prijavite tudi **Zagovorniku načela enakosti**, kršitve varstva osebnih podatkov, ki vključujejo tudi zdravstveno stanje, pa **Informacijski pooblaščenki**. Če noben postopek za odpravo posledic diskriminacije ni bil uspešen oziroma z izidom niste zadovoljni, lahko v skladu z Zakonom o varstvu pred diskriminacijo vložite tudi tožbo proti zdravstvenemu delavcu, ki vas je diskriminiral. Če je zdravstveni delavec neupravičeno izdal poklicno skrivnost, torej podatek o vašem zdravstvenem stanju, se v skladu z 142. členom Kazenskega zakonika kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta, pregon pa se začne na zasebno tožbo. Kadar izčrpate vse ostale možnosti za rešitev vaših težav, se lahko obrnete na **Varuha človekovih pravic**.

Zagovornik načela enakosti

Na Zagovornika načela enakosti se lahko, kadar ste v stiski zaradi neprimerne ravnanja zdravstvenega osebja, obrnete po pomoč in nasvet, ki vam ju nudi v okviru svojih pristojnosti. Tako vam lahko pomaga z nasveti pri iskanju ustreznih pritožbenih poti oziroma pri uveljavljanju vašega pravnega in sodnega varstva.

Sicer pa pri Zagovorniku lahko vložite tudi predlog za obravnavo diskriminacije. To storite na obrazcu, ki je dostopen na spletni strani Zagovornika (www.zagovornik.si). Na njem zapišete tako svoje podatke kot tudi podatke o kršitelju ter navedete okoliščine oz. situacijo, v kateri je prišlo do diskriminatornega ravnanja zdravstvenega osebja. Navedete lahko tudi imena in kontaktne podatke morebitnih prič. Označite tudi osebo okoliščino (ali več njih), ki naj bi bila razlog za diskriminacijo (v vašem primeru pod »drugo« vpišete: zdravstveno stanje – hiv; v primeru, ko mislite, da so bile razlog za diskriminacijo še druge osebnosti okoliščine, označite tudi te). Na koncu predlog podpišete.

Zagovornik bo skladno s splošnim upravnim postopkom proučil vsa dejstva, pomembna za ugotovitev obstoja diskriminacije, in zato zaprosil tudi domnevne kršitelja, da se do vaših navedb

opredeli. Če bo Zagovornik ugotovil obstoj diskriminacije, bo o tem izdal odločbo, ki jo bosta prejeli obe strani, torej vi in ugotovljeni kršitelj. Kršitelja bo pozval k odpravi diskriminacije – torej k spremembi ravnanja, s katerim vas je diskriminiral. V primeru viktimizacije bo kršitelja takoj (lahko že tekom postopka ugotavljanja diskriminacije) pozval k prekinitvi le-te. Če se kršitelj na opozorila Zagovornika ne bo odzval (v postavljenem roku), bo Zagovornik sprožil prijavo na pristojno inšpekcijo, ki ima prekrškovna pooblastila pri opravljanju nadzora nad izvajanjem Zakona o pacientovih pravicah. Zdravstveni inšpektorat ali Informacijski pooblaščenec bosta potem nadalje ukrepala glede na svojo pristojnost (kršitelju lahko izrečeta tudi določeno kazen globe zaradi kršitve vaših pravic).

V primeru storitve kaznivega dejanja, če vam zdravstveno osebje zaradi vaše okužbe s hivom odkloni nudenje nujne medicinske pomoči (po 178. členu Kazenskega zakonika), pa proti storilcu vložite tožbo. Enako storite tudi v primeru, če vam delodajalec prav zaradi okužbe s hivom zavrne ponujeno zaposlitev, da tako uveljavite svoje sodno varstvo (po 200. členu Zakona o delovnih razmerjih). Sicer pa lahko s tožbo v pravnem postopku tudi sami zahtevate prekinitev diskriminacije in izplačilo nadomestila zaradi nje – v znesku od 500 do 5.000 evrov (po 39. členu Zakona o varstvu pred diskriminacijo). V vse te postopke Zagovornik načela enakosti kot odločevalec ne

sme vstopati, saj v njih odločajo drugi pristojni organi. Lahko pa vas v teh postopkih spremlja ali celo zastopa, vendar morate vi s tem soglašati oziroma za to pooblastiti Zagovornika, obenem pa mora Zagovornik v takšnem postopku prepoznati svoj poseben interes. Zagovornik navadno prepozna takšen interes prav v zvezi z določeno osebno okoliščino, za katero oceni, da v določenem času potrebuje posebno pozornost in v javnosti poudarjeno posebno zaščito (vodenje takšnega postopka se imenuje strateška litigacija). Na Zagovornika se lahko preko telefona ali elektronske pošte vedno obrnete tudi za brezplačen in anonimen nasvet.

KAJ PA, ČE SE BOJIM POVRAČILNIH UKREPOV?

Če ste bili diskriminirani ali pa je kdo razkrival podatke o vašem zdravstvenem stanju, dogodka morda ne želite prijaviti, ker se ne želite izpostavljati. Ta strah je razumljiv, a vedeti morate, da so osebe, pristojne za sprejemanje zahtev za obravnavo kršitve pacientovih pravic, zavezane k varstvu osebnih podatkov, obenem pa se v primeru neukrepanja lahko zgodi, da boste ponovno diskriminirani oziroma bodo diskriminirane tudi druge osebe, ki živijo s hivom.

Morda diskriminacije ne želite prijaviti, ker se bojite povračilnih ukrepov, na primer slabše zdravstvene oskrbe s strani zdravstvenih delavcev. Takšna dejanja – imenujemo jih tudi viktimizacija – so prepovedana po Zakonu o varstvu pred diskriminacijo in so kazniva. Prijavite jih lahko Zagovorniku načela enakosti pa tudi pristojni osebi, ki obravnava kršitve pacientovih pravic v dotični zdravstveni ustanovi. O možnostih ukrepanja v primeru povračilnih ukrepov s strani zdravstvenih delavcev se lahko posvetujete tudi s področnim zastopnikom pacientovih pravic.

KORISTNI KONTAKTI IN VIRI

Društvo informacijski center Legebitra

Program Buddy – podpora za osebe s hivom
Pomoč, podpora, svetovanje, informacije in druženje
za osebe s hivom.

Pravno svetovanje v primeru diskriminacije

Trubarjeva 76a, 1000 Ljubljana

T: 030 478 578

E: buddy@legebitra.si

Zagovornik načela enakosti

Železna cesta 16

SI – 1000 Ljubljana, Slovenija

T: 01 4735 531

E: gp@zagovornik-rs.si

www.zagovornik.si

Varuh človekovih pravic

Dunajska cesta 56, 1109 Ljubljana

T: 01 475 00 50

F: 01 475 00 40

F: 01 475 00 40

E: info@varuh-rs.si

www.varuh-rs.si

Zastopniki pacientovih pravic

LJUBLJANA

Duša Hlade Zore

Prostori Nacionalnega inštituta
za javno zdravje,

Območna enota Ljubljana

Zaloška 29

1000 Ljubljana

T: 01 542 32 85

E: dusa.hlade-zore@nijz.si

Mojca Mahkota

Prostori Nacionalnega inštituta
za javno zdravje,

Območna enota Ljubljana

Zaloška 29

1000 Ljubljana

T: 01 542 32 85

E: mojca.mahkota@nijz.si

Melina Omrzel Petek

Prostori Nacionalnega labora-
torija za zdravje, okolje in hrano,

Območna enota Hrastnik

Novi dom 11

1430 Hrastnik

T: 03 56 46 471

E: melina.omrzel-petek@nijz.si

NOVA GORICA

Dušan Žorž

Prostori Nacionalnega inštituta
za javno zdravje,

Območna enota Nova Gorica

Vipavska cesta 13

Rožna Dolina

5000 Nova Gorica

T: 051 331 508

E: dusan.zorz@nijz.si

CELJE

Cvetka Jurak

Prostori Nacionalnega inštituta
za javno zdravje,

Območna enota Celje

Ipavčeva 18

3000 Celje

T: 03 42 51 161 in 031 660 770

E: cvetka.jurak@nijz.si

Olga Petrak

Prostori Nacionalnega inštituta
za javno zdravje,

Območna enota Celje

Ipavčeva 18

3000 Celje

T: 03 42 51 161

E: olga.petrak@nijz.si

KRANJ

Avgust Rebič

Prostori Nacionalnega inštituta

za javno zdravje,
Območna enota Kranj
Gospodarska ulica 12
4000 Kranj
T: 04 201 71 09
E: avgust.rebic@nijz.si

RAVNE NA KOROŠKEM

Stanka Vauh

Prostori Nacionalnega inštituta
za javno zdravje, Območna enota
Ravne na Koroškem
Ob Suhu 5b
2390 Ravne na Koroškem
T: 02 870 56 15 in 041 624 164
E: stanka.vauh@nijz.si

NOVO MESTO

Zlata Rebolj

Prostori Nacionalnega inštituta
za javno zdravje,
Območna enota Novo mesto
Muzejska ulica 5
8000 Novo mesto
T: 051 385 485
E: zlata.rebolj@nijz.si

MARIBOR

Vlasta Cafnik

Prostori Nacionalnega inštituta
za javno zdravje,
Območna enota Maribor
Ljubljanska ulica 4/II

2000 Maribor
T: 02 333 12 64 in 051 217 424
E: vlasta.cafnik@nijz.si

Adela Postružnik

Prostori Nacionalnega inštituta
za javno zdravje,
Območna enota Maribor
Ljubljanska ulica 4/II
2000 Maribor
T: 02 333 12 63 in 030 464 204
E: adela.postruznik@nijz.si

MURSKA SOBOTA

Martin Raj

Prostori Nacionalnega inštituta
za javno zdravje,
Območna enota Murska Sobota
Arhitekta Novaka 2b
9000 Murska Sobota
T: 02 534 15 50 in 051 345 197
E: martin.raj@nijz.si

KOPER

Jožica Trošt Krušec

Prostori Nacionalnega inštituta
za javno zdravje,
Območna enota Koper
Vojkovo nabrežje 4A
6000 Koper
T: 041 667 501
E: jozica.trost-krusec@nijz.si

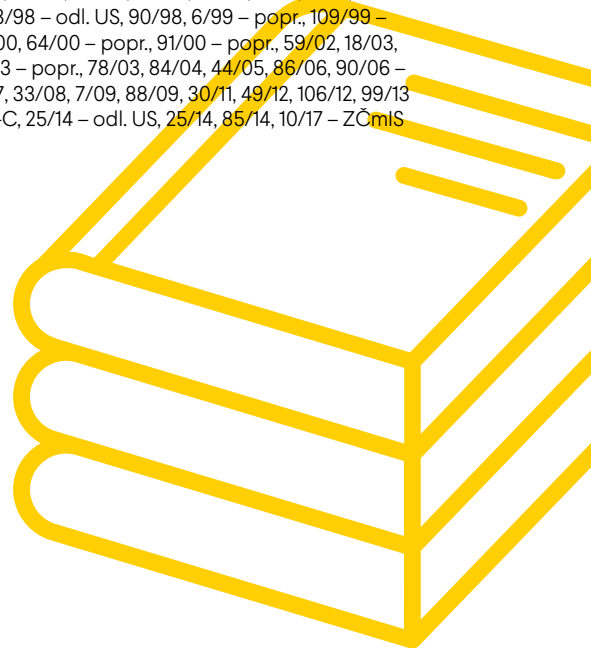
VIRI, uporabljeni pri pisanju priročnika:

Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD), Uradni list RS,
št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg

Zakon o pacientovih pravicah, Uradni list RS, št. 15/08 in
55/17.

Kazenski zakonik, Uradni list RS, št. 95/04.

Pravila obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list
RS, št. 79/94, 73/95, 39/96, 70/96, 47/97, 3/98, 3/98, 51/98
– odl. US, 73/98 – odl. US, 90/98, 6/99 – popr., 109/99 –
odl. US, 61/00, 64/00 – popr., 91/00 – popr., 59/02, 18/03,
30/03, 35/03 – popr., 78/03, 84/04, 44/05, 86/06, 90/06 –
popr., 64/07, 33/08, 7/09, 88/09, 30/11, 49/12, 106/12, 99/13
– ZSVarPre-C, 25/14 – odl. US, 25/14, 85/14, 10/17 – ZČMIS
in 64/18)

VAŠE PRAVICE

Vodnik po pacientovih pravicah za osebe, ki živijo s HIVom

Avtor:

Mitja Čosić

Izdajatelj:

Društvo informacijski center Legebitra

Zanj:

Lana Gobec

Lektorica:

Maruša Alice Rems

Oblikovanje:

Staša Sukič s.p.

Tisk:

Grafex, d. o. o.

Naklada:

1000 izvodov

Brezplačni izvod

Ljubljana, 2019

Za navdih pri pisanju priročnika se zahvaljujem Andreju,
za pomoč in podporo pa Mateji Zobarič Trplan.

Izdajo publikacije je omogočila Medicopharmacia, d.o.o. Za vsebino je odgovorno izključno Društvo informacijski center Legebitra.

Delovanje ter programe in projekte Društva informacijski center Legebitra sofinancirata Študentska organizacija Univerze v Ljubljani in Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji – FIHO. Stališča organizacije ne izražajo stališč FIHO in ŠOU.